

KESTÄVÄ
KAUPUNKI

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Kestävä kaupunki -ohjelma 2019–2023 | Tuloskooste 4

Tietoa ja testattuja ratkaisuja kestävien kaupunkien suunnitteluun

Kestävä kaupunki -ohjelma vauhditti laaja-alaista kestävää kaupunkikehitystä pääpainopisteinään ympäristöllisesti ja sosiaalisesti kestävät ratkaisut. Ohjelma vahvisti valtion ja kaupunkien yhteistyötä ja tuki kaupunkien omaa kestävä kehityksen työtä.

4

Kestävää kaupunkisuunnittelua, sujuvaa arkea

- Tämä tuloskooste kertoo parhaat käytännöt ja opit, jotka syntyivät ympäristöministeriön *Kestävä kaupunki* -ohjelman kestävään kaupunkisuunnitteluun liittyvissä hankkeissa vuosina 2019–2023.
- Hankkeilla tuettiin kaupunkien ja kuntien kestävän kaupunkisuunnittelun prosesseja ja niiden uudistamista sekä asukkaiden ja muiden ryhmien osallisuutta kaupunkisuunnitteluun.
- Kooste tuo esiin hankkeissa kehitettyjä ratkaisuja ja antaa ideoita uusista toimintatavoista ja yhteistyömuodoista.

Kaupunkien kasvun ja ilmastotavoitteiden välinen ristiriita on ilmeinen, sillä uudisrakentamisen nykystandardit ovat vielä toivottoman kaukana hiilineutraaliuden saavuttamisesta.

Toisaalta on luotava uusia kestävämpiä toimintatapoja, mutta samaan aikaan on pystyttävä mahdollisimman nopeasti luopumaan toiminnasta, joka on erityisen kuormittavaa.

*Haastekimpputyön loppuraportti,
kestävän kaupunkisuunnittelun teema*

Hyvä kaupunkisuunnittelu on investointi pitkälle tulevaisuuteen

Rakennetun ympäristön ja kaupunkirakenteen ratkaisut vaikuttavat ympäristöömme vuosikymmeniä – jopa vuosisatoja. Kaupunkisuunnittelu, joka sovittaa yhteen ekologisen ja sosiaalisen kestävyden näkökulmia, luo perustan kestävälle ja sujuvalle arjelle.

Parhaimmillaan kaupunkien suunnittelu syventää asukkaiden suhdetta elinympäristöönsä. Siksi *Kestävä kaupunki* -ohjelman hankkeissa kuunneltiin asukkaita, kartoitettiin mahdollisuuksia laaja-alaisesti ja tehtiin valintoja sovittaen yhteen eri näkökulmia.

Uusia työkaluja, tietoa ja toimintamalleja

Ohjelman hankkeet tuottivat tietoa, kehittivät testattuja työkaluja ja rakensivat uudenlaisia toimintamalleja kestävämpien kaupunkien kehittämiseen. Kuntien välinen yhteistyö ja kehitystyön vakiinnuttaminen ja laajentaminen niin oman organisaation sisällä kuin muihinkin kuntiin kasvattaa ratkaisujen vaikuttavuutta.

Esittelemme seuraavilla sivuilla erilaisia arjen sujuvuutta edistäviä kestävästä kaupunkisuunnittelun ratkaisuja, joista kolmesta kerromme laajemmin. Kaikista kaupunkisuunnittelun ratkaisuista voit lukea lisää osoitteesta kestavakaupunki.fi/kestavakaupunkisuunnittelu.

Ohjelmassa kehitettiin myös seudullista suunnittelua tukeva eriytyneen seurantatyökalu, josta voit lukea lisää sosiaalisen kestävyden hankkeita esittelevästä tuloskoosteesta 3. Kaikki ohjelman tuloskoosteet löydät osoitteesta kestavakaupunki.fi/tuloskoosteet.

Toivomme, että innostut kehitystyöstä ratkaisuista ja tunnistat niistä hyödyllisiä ideoita – ja otat niitä käyttöön kehittäessäsi entistä sujuvampaa arkea kaupunkilaisille!

KUVA: NOON KEKKONEN

Kuntien kumppanuusryhmästä ratkaisuja kaupunkisuunnittelun kestävyYTEEN

Tästä lähettiin liikkeelle

Kestävä kaupunki -ohjelman haastekimpputyö oli kestävyysteemoja poikkileikkaavaa yhteiskehittämistä, joka tuotti tietoa ja ratkaisuja kaupunkien yhteisiin haasteisiin. Yksi syksyllä 2022 käynnistyneistä haastekimpputyön kumppanuusryhmistä kehitti kaupunkisuunnittelun kestävyyttä. Mitä uusia ratkaisuja asiaan löytyi? Miten olemassa olevaa keinovalikoimaa saisi tehokkaammin käyttöön?

Vanhempi asiantuntija **Kaisa Schmidt-Thomé** Demos Helsinki Oy:stä fasilitoi kumppanuusryhmää, jossa ratkottiin kestävyystavoitteet huomioivan kaupunkisuunnittelun haasteita. Kehitystyössä olivat mukana Espoo, Helsinki, Oulu ja Turku ja kuulolla Karkkila ja Kemi.

Mitä syntyi?

Osallistuvat kaupungit työstivät ratkaisuja kahteen haasteeseen:

1. **Kaupunkisuunnittelu kasvukoneena.** Kaupungit kehittivät kasvun rajoja pohtivia ratkaisuaihioita, joilla kaupunkisuunnittelun ekologiset reunaehdot saadaan lukitua jo kaavoitusvaiheessa. Tätä haastetta työstivät erityisesti kaavoittajat Helsingistä ja Oulusta, joista jälkimmäisessä pohdittiin yleiskaavatyöhön liittyvää lähestymistapaa.
2. **Tilankäytön suunnittelun vajavaisuus.** Kaupungit kehittivät keinoa rikastaa tilankäytön suunnittelua monialaisella osaamisella ja kunnianhimoisella kestävyysajattelulla. Tämä haaste kosketti kaikkia haastekimppua työstäneitä kaupunkia. Turussa työstettiin esimerkiksi huoneentaulua julkisen tilan suunnitteluun. Sen ytimessä on operatiivisen ja strategisen johtajan työpari, joka huolehtii ongelmanasettelun perusteellisuudesta ja tavoitteiden määrittelyn kirkkaudesta. ▶

*”Kaupunkisuunnittelussakin pitäisi muistaa, että joidenkin teke-
mistapojen pitää myös loppua. Aina ei voi hakea vain uusia rat-
kaisuja, yhtä tärkeää on hankkiutua eroon huonoista tavoista.”*

”Ratkaisuilla vaaditaan kaupunkeja suhteuttamaan niiden itselleen asettamat kasvutavoitteet omiin ilmastotavoitteisiinsa sekä luonnon kokonaisheikentymättömyyden periaatteeseen. Päästövähennystarve on syvässä ristiriidassa niin kaupunkisuunnittelun kautta määrittyvän rakentamisen hiilijalanjäljen kuin kasvavan kaupungin liikennesuoritteiden kanssa”, Kaisa Schmidt-Thomé sanoo.

Ideoita tulevaisuuden kehittäjille

Kehitetyt ratkaisuaihiot hyödyttävät kaikkia kaupunkisuunnittelun parissa työskenteleviä. Kaisa Schmidt-Thomé kuvailee, että suuria haasteita ratkoessa ei ole helppoja voittoja:

”Siksikin meillä oli tässä työssä käytössä nöyrän hallinnan malli, *humble governance*. Siinä riittää, että työ voidaan käynnistää jo, kun porukat ovat löytäneet ohuen konsensuksen. Siitä edetään osaongelmiin ja niiden hajautettuun ongelmanratkaisuun, ja sitten iteroidaan.”

”Kaupunkisuunnittelussakin pitäisi muistaa, että joidenkin tekemistapojen pitää myös loppua. Aina ei voi hakea vain uusia ratkaisuja, yhtä tärkeää on hankkiutua eroon huonoista tavoista. Resurssit eivät riitä kaikkeen, jos koko ajan tehdään myös uutta vanhan päälle.” ♦

[Lue lisää kestavakaupunki.fi/kestavakaupunkisuunnittelu](https://kestavakaupunki.fi/kestavakaupunkisuunnittelu)

Selkeä suomen kieli tukee maahanmuuttajien osallistumista

Tästä lähdettiin liikkeelle

Miten parannetaan eri kieli- ja kulttuuritaustaisten osallistumista lähiympäristönsä suunnitteluun? Jyväskylässä kehitettiin keinoja ja kanavia, joilla kerättiin asukkailta kokemuksia, näkemyksiä ja ideoita Pupuhuhan alueen kehittämiseksi. Helsingissä luotiin kaupunkisuunnitteluun monistettava malli, jolla tavoitetaan vieraskieliset paremmin.

Kaupunkiensä hankkeita vetivät asumisen asiantuntija **Piia Sipilén** Jyväskylän kaupungilta ja **Tiina Antila-Lehtonen** Helsingin kaupungilta. Jyväskylässä kaupunkisuunnittelijoiden tiimiä tukivat Mapita Oy ja Monikulttuurikeskus Gloria ry. Helsingissä apuna olivat Cultura-säätiö, järjestöt Moniheli, Nicehearts naapuriäidit, Monic ja Pa-kolaisapu sekä etnografinen tutkimustoimisto Kenno.

Mitä syntyi?

Helsingissä etsittiin erityisesti keinoja arkipäivän kaupunkisuunnittelutyöhön. Järjestöjen kanssa käydyt keskustelut avasivat maahanmuuttajataustaisten osallistumisen haasteita: esimerkiksi selkokieli tunnistettiin tärkeämmäksi kuin eri kieliversiot, joten sen käyttöä ja koulutusta kaupunkisuunnittelijoille ja viestinnälle jatketaan.

”Kaavoitus alkaa aina osallistumis- ja arviointisuunnitelmalla, ja olemme tehneet selkokielistä versiota sen pohjaksi. Siihen suunnittelijat vievät hankekohtaista tietoa mahdollisimman selkeästi tulevaisuudessa. *Kerro kantasi* -verkkokomentointialustalle on tehty selkokielisiä kyselyjä alueille, joissa on paljon maahanmuuttajataustaisia asukkaita”, Tiina Antila-Lehtonen kertoo.

Jyväskylässä käytettiin useita erilaisia keinoja asemakaavasuunnitteluun liittyvän konkreettisen projektin yhteydessä. Saadut kokemukset lisäsivät tietoisuutta toimivista vieraskielisen osallisuuden keinoista ja tavoista, ja esimerkiksi kaupungin työntekijöiden intraan kerätty tieto selkeästä virkakielestä auttaa myös suomea äidinkielenään puhuvia. ▶

”Ymmärrys ja viesti siitä, että sinä voit osallistua ja sinulla on vaikutusvaltaa, on melkein merkittävämpää kuin se, mitä lopulta tehdään yhdessä.”

”Tämän hankkeen ja sitä seuranneen *Lähiöohjelma 2020–2022* -hankkeen kautta vieraskielisen asumisen eriytyminen nousi uudella tavalla keskusteluun ja avasi mahdollisuuksia käsitellä ilmiötä laajasti ja poikkihallinnollisesti”, Piia Sipinen kertoo.

Ideoita tulevaisuuden kehittäjille

Löydetyt ratkaisut lisäävät vieraskielisten ja eri kulttuuritaustaisten asukkaiden mahdollisuuksia osallistua kaavoitukseen. Ne kannustavat mielipiteen esittämiseen oman asuinalueen ja lähiympäristön kehittämisestä. Hankkeissa tuotettiin myös hyödyllisiksi koettuja videoita: Jyväskylän video kertoo asemakaavahankkeen etenemisestä ja Helsingin siitä, että voit osallistua yhteisen kaupungin suunnitteluun.

”Järjestöjen viesti on, että heidän jäsenensä eivät ymmärrä, että Suomessa saa osallistua esimerkiksi yhteiseen kaupunkisuunnitteluun tai mitä osallistuminen tarkoittaa”, Tiina Antila-Lehtonen sanoo.

”Ymmärrys ja viesti siitä, että sinä voit osallistua ja sinulla on vaikutusvaltaa, on melkein merkittävämpää kuin se, mitä lopulta tehdään yhdessä”, Piia Sipinen komppaa. ♦

[Lue lisää kestavakaupunki.fi/kestavakaupunkisuunnittelu](https://kestavakaupunki.fi/kestavakaupunkisuunnittelu)

Älykäs osallistumisen tapa aktivoi asukkaita mukaan kaupunkisuunnitteluun

Tästä lähdettiin liikkeelle

Nurmes, Espoo ja Siuntio halusivat luoda kaupunkisuunnittelun tueksi asukasosallistamisen mallin. Jokainen kunta työsti omia kehityskohteitaan kokeilun aikana. Yhteistä niille oli kirjasto vuorovaikutuspaikkana sekä kulttuuritoimen ja kaupunkisuunnittelun uudenlainen linkitys.

Anni Hapuoja ja **Piritta Hannonen** Et May Oy:stä fasilitoivat yhteiskehittämistä. Digitaalisen osallistumisen menetelmiä ja välineitä koordinoi **Pilvi Nummi** n+1 Oy:stä.

Mitä syntyi?

Kokeilussa syntyi sosiaalisesti kestävä ja älykäs asukasosallistamisen malli, joka muotoiltiin yhtälöksi $1 + 1 = 3$. Jokaista yhtälön osatekijää vastaa yksi kysymys. Niiden avulla varmistetaan, että kaikki osalliset saavutetaan laajasti ja osallistumiskanavat ja tiedon tuottamisen keinot ovat riittävän monipuoliset.

Nurmeksessa mallia testattiin taajamametsien ja puistojen hoitosuunnitelman laatimisen yhteydessä ja Siuntiossa kehitettäessä entistä motocrossrataa virkistyskäyttöön. Espoossa etsittiin koronan jälkeiseen aikaan sopivia asukastapahtumakonsepteja ja tavoiteltiin uusia kohderyhmiä osallistumaan suunnitteluun. Isoja ja pieniä kuntia yhdistääkin kaupunkisuunnittelussa sama haaste, suunnitteluun osallistuvien asukkaiden moninaisuuden varmistaminen. Terveisiä Espoosta ja Nurmeksestä: uusi malli toimii!

”Jatkotestasimme jo Espoossa myös isomman tapahtumatori-tyyppisen tilaisuuden konseptia, jossa lapsille oli oma sisältönsä ja nuorille omansa. Tilaisuus oli valtava menestys, Lippulaivan kirjastossa oli mukana yli 200 ihmistä. Heistä melkein 100 oli lapsia ja nuoria, jotka vastasivat nuortenosastolla kyselyyn ja osallistuivat lastenosastolla piirustuspaajaan”, kertoo osallisuus- ja vuorovaikutusasiantuntija **Tuuli Aaltio** Espoon kaupunkisuunnittelusta. ▶

”Jatkotestasimme isomman tapahtumatori-tyyppisen tilaisuuden konseptia, jossa lapsille oli oma sisältönsä ja nuorille omansa. Tilaisuus oli valtava menestys.”

Ideoita tulevaisuuden kehittäjille

”Meillä on nyt työkalu, jonka kanssa on helppo hypätä suunnitteluun ja joka järkevöittää tekemistä. Osallistaminen on ollut meillä lapsen kengissä. Hankkeen myötä meillä on osallistamisesta vahvempaa kokemusta”, sanoo Nurmeksen hankekoordinaattori **Olli Kakkinen** kaupunkirakennepalveluista.

Asukasosallistamisen mallia on testattu muissakin yhteyksissä, ja sitä voi kokeilla helposti kuntien erilaisiin kehittämisprojekteihin. ♦

[Lue lisää kestavakaupunki.fi/kestavakaupunkisuunnittelu](https://kestavakaupunki.fi/kestavakaupunkisuunnittelu)

KUVA: NOON KEKKONEN

Testattuja ratkaisuja kestävään ja vuorovaikutteiseen kaupunkisuunnitteluun

Hiedanrantafoorumi | Tampereen kaupunki

Tampereella luotiin Hiedanrantafoorumin toimintamalli, joka yhdistää asiantuntijat, tiedeyhteisön, yritykset ja kuntalaiset jatkuvaksi kaupunkikehittämisen verkostoksi. Mallia voi hyödyntää kaupunginosien ja -alueiden kehittämiseen kaikkialla Suomessa.

Kamalan hienoa! – Kestävät teot näkyväksi ympäristötaiteen keinoin | Lappeenrannan kaupunki

Taidekokeilu toi esiin kestävä kehityksen kaupunkisuunnittelua ja siihen kohdistuvia toiveita, kun asukkaat ideoivat ja tekivät taideteoksia kuvataiteen opiskelijoiden kanssa. Vuoropuhelu asukkaiden ja kaupungin välillä vahvistui, ja syntyi uusi toimintamalli kaupungin toimialojen välille sekä kolmannen sektorin ja kuvataiteen opetusta tarjoavien toimijoiden kesken.

Kaupunkiolohuone Hämeensaarella | Hämeenlinnan kaupunki

Hämeensaaren paikallinen kaupunkikehityskokeilu tarjosi kohtauspaikan ja mahdollisti omaehtoisen toiminnan järjestämisen kaupungin yleisillä alueilla. Kaupunkiolohuone paransi sosiaalista osallisuutta ja yhteiskuntavalmiuksia. Toiminta avasi syrjäytymisvaarassa oleville nuorille ja erityisnuorille jatkopolkuja opintoihin ja työelämään. ▶

Kävelevät kaupunkilabrat nuorille | Kangasalan kaupunki, Espoon kaupunki ja Tampereen kaupunki

Kaupungit loivat digitaalisen ja analogisen tavan tehdä kävely-ympäristön analyysia nuorten kanssa. Nuoret analysoivat reittien ja julkisten paikkojen käveltävyyttä ja kehittämistarpeita kolmessa kaupungissa. Kaupunkisuunnittelu tuli tutuksi nuorille, ja kaavoittajat saivat uusia näkemyksiä, liikennesuunnittelijat parannusehdotuksia ja opettajat uusia työkaluja.

Kokemuksia ja suosituksia keskustojen kestävään kehittämiseen | Elävät kaupunkikeskustat ry

Mitä kaupungeissa on tehtävä, jotta keskustojen elinvoima säilyy? EKK tuotti jäsenorganisaatioidensa kanssa tietoa ja suositukset keskustojen elinvoimaisuuden säilyttämiseen kolmesta teemasta: elinkeinojen kehittäminen, ruokakauppa keskustoissa ja keskustatapahtumien lisääminen.

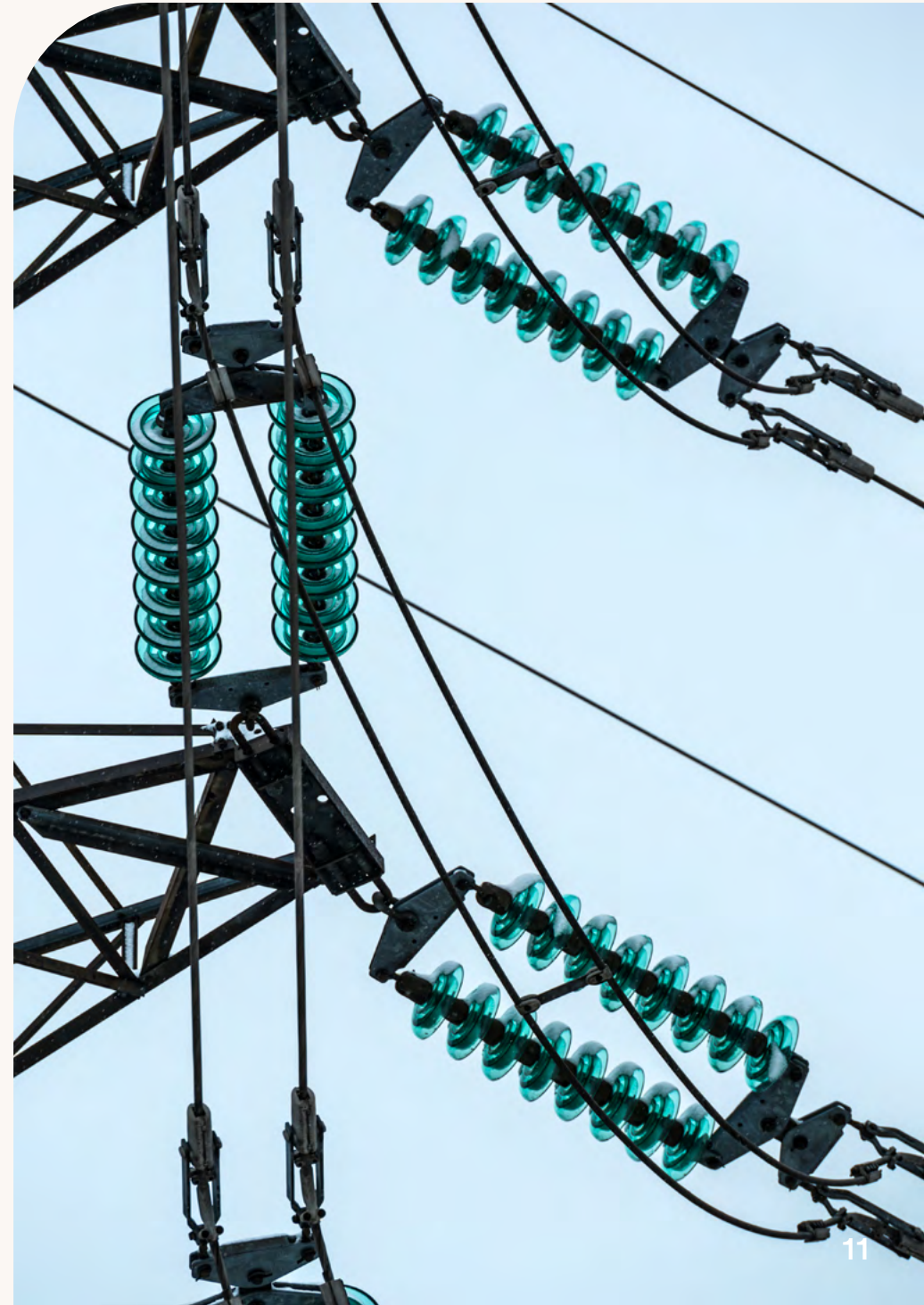
Kestävän asemayhteistyön toimintamalli | Sitowise Oy

Kahdeksan erilaisen asemanseudun avulla luotiin tilannekuva ja toimintamalleja asemanseutujen kehittämiseksi. Raportista löytyy kehittämisprosessikuvauksia, suosituksia ja käytännön toimenpiteitä toimivan kehittämisspolun löytämiseksi.

Ilmastoviisas alue -työkalu kestävien asemanseutujen kehittämiseen | Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY

Kokeilussa tuotettiin työkalu, joka tukee ilmastoviisaiden asemanseutujen suunnittelua. Työkalu perustuu EU-rahoitteisessa SMART-MR-hankkeessa kehitettyyn Low Carbon District -konseptiin, joka koostuu neljästä osa-alueesta: maankäyttö, asuminen, liikkuminen sekä palvelut ja elinkeinot. ♦

[Lue lisää kestavakaupunki.fi/kestavakaupunkisuunnittelu](https://kestavakaupunki.fi/kestavakaupunkisuunnittelu)

KUVA: NOON KEKKONEN

Ohjelma lyhyesti

Yli
70
projektia

95
kaupunkia
tai kuntaa

7
ministeriötä

Noin
70
muuta
organisaatiota

- *Kestävä kaupunki* -ohjelmassa kehitettiin uusia kestävän kaupunkikehittämisen ratkaisuja ja vahvistettiin kestävän kehityksen strategista johtamista. Ohjelmassa ratkottiin kuntien yhteisiä kestävyysaasteita ja edistettiin hyvien käytäntöjen laajempaa käyttöönottoa.
- Taustalla vaikuttivat YK:n *Agenda 2030:n* kestävän kehityksen tavoitteet (SDG) sekä YK:n kaupunkikehitysohjelman (*New Urban Agenda NUA*) ja EU:n kaupunkiohjelman (*EU Urban Agenda*) tavoitteet.
- Ohjelmaa koordinoi ympäristöministeriö, ja toteutuksessa olivat mukana kaupungit ja kunnat, aihepiirin keskeiset ministeriöt ja muut kestävän kaupunkikehityksen asiantuntijaorganisaatiot.
- Ohjelmassa kehitetyt työkalut ovat vapaasti käytettävissä ja sovellettavissa. Voit tutustua kaikkiin ratkaisuihin osoitteessa kestavakaupunki.fi/ratkaisut.

KESTÄVÄ
KAUPUNKI

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Lue lisää: kestavakaupunki.fi